

İstanbul Beylikdüzü Kıyılarında Arkeolojik Kalıntılar (Angurina ?)

Hakan Öniz – Şengül G. Aydingün – Hakan Kaya

Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Konya. hakan.oniz@gmail.com – Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Kocaeli. sengulaydingun@kocaeli.edu.tr – Dr., Beylikdüzü Belediyesi-İstanbul, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi. dr.hakankaya@hotmail.com

ARCHAEOLOGICAL REMAINS AT THE COAST OF BEYLİKDÜZÜ İSTANBUL (ANGURINA)

Abstract

Beylikdüzü district of İstanbul, in the tip of a peninsula between Büyükçekmece and Küçükçekmece lakes, there are a number of ruins thought to belong to a harbor. As the result of the works carried out in order to determine the dating, the function, the spread and the surroundings of these buildings it is understood that they were used continuously from 4th century BC till 10th century AD, they were probably renovated three times. The remains of the buildings are at the sea shore and highly prone to the risks of both erosion and landslide. These archaeological remains are thought to belong to Angurina on the Via Egnatia road. Unfortunately, the building which is the main subject of this article has been destroyed by heavy machines during some infrastructure activities in last 3 years.

Keywords: İstanbul, Beylikdüzü, Ancient Port, Angurina, Via Egnatia.

Öz

İstanbul İli Beylikdüzü İlçesi'nde, Büyükçekmece ve Küçükçekmece Gölleri arasında yer alan yarımada'nın güneyindeki burunda bir limana ait olduğu düşünülen bazı yapı kalıntıları bulunmaktadır. Söz konusu yapıların işlevini belirlemek, tarihlemesini yapmak, yayıldığı alan ve çevresini araştırmak amacıyla yapılan çalışmalarda bu yapının MÖ 4. yüzyıl ile MS 10. yüzyıl arasında sürekli olarak kullanıldığı, ilk yapım tarihten sonra olasılıkla üç kez yenilendiği anlaşılmıştır. Yapıların bulunduğu alanın güneyinde deniz ve kıyıda limana ait olduğu düşünülen kalıntılar da bulunmaktadır. Yapı grubu yüksek erozyon ve heyelan riski altındadır. Buradaki arkeolojik kalıntıların Via Egnatia üzerindeki Angurina'ya ait oldukları düşünülmektedir. Ne yazık ki son üç yıl içinde bu yazıya konu olan ana yapı 1. Derece Sit Alanı içinde olmasına karşın paletli araçların fiziki müdahalesi sonucu tahrip olmuştur.

Anahtar Sözcükler: İstanbul, Beylikdüzü, Antik Liman, Angurina, Via Egnatia.

İstanbul İli Beylikdüzü İlçesi'nde, ilçe merkezine 6 km uzaklıkta, Büyükçekmece ve Küçükçekmece Gölleri arasındaki yarımada'nın güneyinde yer alan burun kısmında bir limana ait olduğu düşünülen bazı yapı kalıntıları bulunmuştur (Harita 1-3). İlk bilimsel incelemeleri Kocaeli Üniversitesi'nden Dr. Şengül Aydingün tarafından yapılan kalıntılar, "İstanbul Tarih Öncesi Araştırmaları" projesi kapsamında sualtı araştırmacılarının da katılımıyla 2011 yılından itibaren ayrıntılı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Söz konusu yapı grubu 2008 yılında 1. Derece Arkeolojik Sit adı altında koruma alanı olarak ilan edilmiştir (Res. 1, Plan 1). Yapı grubunun işlevini belirlemek, tarihlemesini yapmak, yayıldığı alan ve çevresini araştırmak amacıyla başlatılan bilimsel

Harita 1: Beylikdüzü'nün coğrafi konumu.

Harita 2: Beylikdüzü'nde kıyıdaki yapı ve olası mendrek yapısı (liman?) konumu ("WorkingArea" olarak belirtilen bölge).

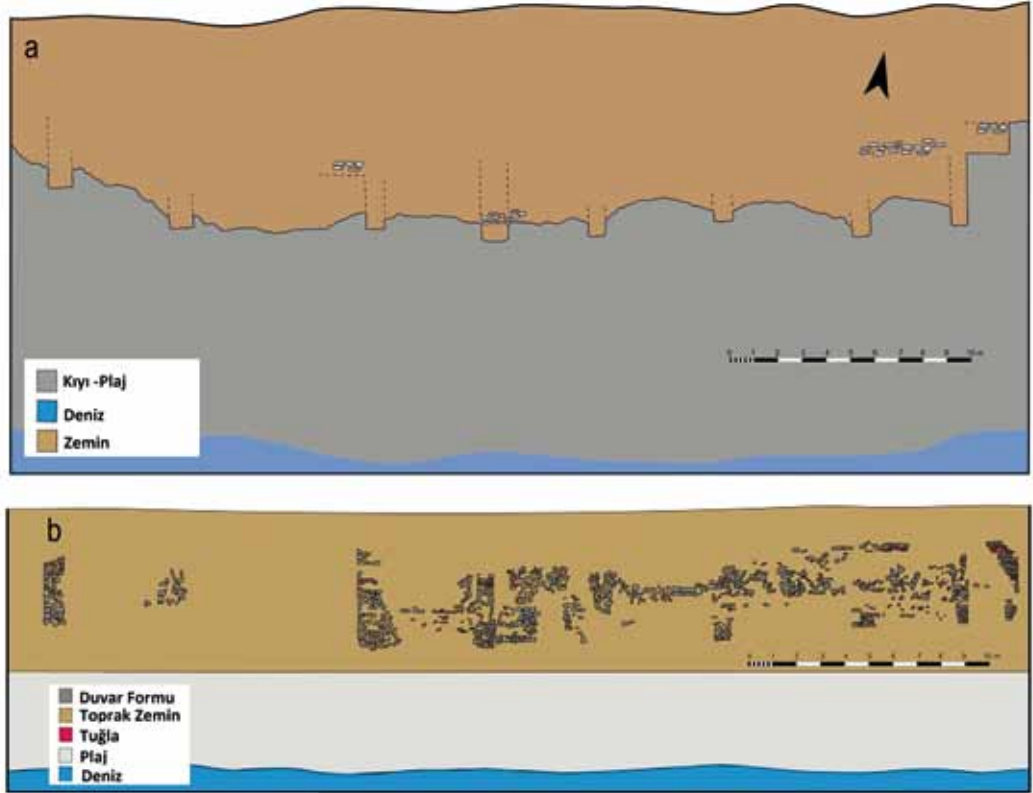
Harita 3: Külzer haritasında Angurina.

Res. 1: Beylikdüzü'nde bulunan kıyı yapısının 2011- 2012 yıllarındaki durumu.

çalışmalarda yapının çevresinde ve su içinde ele geçen küçük buluntu grubuna göre, MÖ 4. yüzyıl ile MS 10. yüzyıl arasında kullanıldığı, ilk yapım tarihinden sonra olasılıkla iki kez yenilediği, bir kez de eski yapının üzerine yeniden inşa edildiği anlaşılmıştır. Kalıntıların bulunduğu alanın güneyinde deniz içi ve kıyısında limana ait olduğu düşünülen kalıntılar da bulunmaktadır. Yapı grubu güneydeki ön tarafında denizden ve kuzeydeki arka tarafında ise karadan yüksek erozyon ve heyelan riski altındadır. Yazıya konu olan çalışmalar 2014 yılına kadar gerçekleştirilmiştir. Ancak son iki yıl içinde ana yapı altyapı çalışmaları sırasında bütünlüğünü yitirmiştir.

Yapıların bulunduğu alan İstanbul'u oluşturan Çatalca-Kocaeli platolarından Çatalca Platosu içinde, dereler tarafından derince yarılmış, yüksek ve düz bir plato sahasının kıyı kesiminde

Plan 1: Kuşbakışı plan (üstte) ve güney cephe ön görünüş. Çizim ekibi: Hakan Öviz, Burhan Gülkan, Ahmet Aslan, Dürdane Kaya, Kenan Şengül.

Res. 2a: Beylikdüzü kıyısında olası mendirek kalıntıları (2012).

Res. 2b: Beylikdüzü'nde olası mendirek yapısı denizdeki başlangıcı (2012).

Res. 2c: Beylikdüzü'nde olası mendirek yapısı karadaki bağlantı yapısı (2012).

yer almaktadır. Söz konusu yapıların hemen önünde, çok dar bir plaj bulunmaktadır (Uzun ve Kaya 2012: 41). Bu alanın yer aldığı formasyonun yaşı Orta Oligosen-Alt Miyosen aralığına dayanmaktadır. Formasyonun içeriği gevşek tutturulmuş kumtaşı, miltaşı, kum-mil ara katkılı kiltaşından meydana gelmektedir. Formasyonda yuvarlak taneli genellikle kuvars, kuvarsit, volkanit ve radyolavitten oluşmuş olan kumtaşı ve çakıltası da yer yer görülmektedir. Formasyonun kalınlığı Beylikdüzü'nde ortalama 100 m'dir. Formasyon daha çok vadi tabanı ve yamaçlarında kendini göstermektedir (Duman vd. 2004: 16-17). Formasyon çok zayıf malzemeden oluşmakta ve içinde kil barındırmakta, bu nedenle heyelanlar için uygun zemin oluşturmaktadır. Söz konusu yapıların hemen kuzeyinde eski heyelan izlerine rastlanmaktadır (Kaya vd. 2008: 992-994). Yakuplu Tepe'nin (111 m) eteklerinde kalan bu alanda görülen malzeme sürekli iç ve dış etmenlerin tahribatına maruz kalmaktadır.

Yapıların bulunduğu alan 1. derece deprem kuşağında olup, güneyinden Kuzey Anadolu Fay (KAF) Hattı geçmektedir. Geçmişte bölgede meydana geldiği düşünülen büyük depremler nedeniyle yapılarda ciddi hasarlar olduğu düşünülmektedir. İstanbul kayıtlara göre ilk ciddi depremini MS 342 yılında yaşamıştır. Yine kayıtlara göre İstanbul, Roma İmparatorluk ve Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) Dönemlerinde 447, 542, 558, 1042, 1064, 1202, 1296, 1419, 1437 yıllarında da ciddi depremler yaşamıştır (Sancaklı 2004: 29- 30; Ortaylı vd. 2008: 141). 447 yılında yaşanan depremde İstanbul surlarının bir kısmının yıkıldığı, 558 yılındaki depremde Ayasofya'nın kubbesinin çöktüğü, 1419 depreminde ise ilk kez tsunami görüldüğü kayıtlara geçmiştir (*İstanbul Ansiklopedisi*, 2010: 339-341). Bizans Dönemi'ndeki son ciddi

deprem 1437 yılında meydana gelmiştir. Beylikdüzü sahilindeki yapılar inşa edildikleri tarih sonrasında olasılıkla 3 kez yenilenmiştir. Bu yenilemeleri yukarıda belirtilen depremlere bağlamak mümkündür. Yapılar ve çevresinde Osmanlı Dönemi'ne ait kalıntı bulunmamıştır. Ancak kullanıldığı dönemlerden sonra da yapı kalıntıları depremlerden etkilenmiş olmalıdır. Osmanlı Dönemi kayıtlarına göre 1509, 1719, 1766, 1894, 1912 yıllarında depremler yaşanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde ise 1935, 1963 ve 1999 yıllarında çok fazla can ve mal kaybına neden olan depremler görülmüştür (Uzun ve Kaya 2012: 37-38).

Yapı Grubu (Res. 2)

Beylikdüzü güney kıyısında yer alan yapı grubu denize koşut bir şekilde 41 m uzunluğunda inşa edilmiştir. Yapının kuzeyinde yer alan arka bölümü heyelan etkisiyle toprak altında kalmıştır. Söz konusu dolgunun üzerine geçtiğimiz yıllarda kıyıya koşut bir de yol yapılmıştır. Yol seviyesi yapının 130 cm üst kotunda bulunmaktadır. Yapıda denize 90° açıyla yapılmış 8 adet duvar ve bu duvarların arasında 7 adet göz (5'i ortalama 4,5 m eninde oda?) bulunmaktadır. Duvarlar deniz seviyesinden itibaren yaklaşık 1 m yüksekliğe kadar 50 cm enindedir. Ancak bu seviyeden sonra duvarlardan 7'si yaklaşık 75 cm olarak inşa edilmiştir. Takip edilebilen duvarlarda iki farklı taş örgü tekniği uygulandığı görülmüş, üst sırada yer alan duvarların bazı bölümlerinde dört sıra tuğla duvar örgüsü uygulanmıştır. Batı kısmındaki 2 duvar sırasında tuğla kullanılmamıştır. Yapının doğu yönünde 3 m uzaklıkta aynı tip taş ve tuğla örgülü, kıyıya doğru yıkılmış duvar yapısı bulunmaktadır. Yapının duvarları ön ve iç kısımlara doğru çökmüş, üst kısımları toprakla dolmuş ve bitki örtüsüyle kısmen kapanmıştır. Söz konusu yapıya ait olduğu düşünülen çok sayıda taş blok, kalıntıların yakın çevresinde, kumun altında ve denizin içinde bulunmaktadır. Dolayısıyla yapının formunu kazı çalışması yapılmadan anlamak olanaklı görünmemektedir.

Yapının doğu ucundaki birinci ve ikinci gözlerin kesitlerinde üç ayrı tabaka gözlemlenmiştir (Res. 3a). Yapının ilk zeminini gösteren olası dördüncü tabakaya ise kazı yapılmadığı için ulaşılamamıştır. Bu gözlemlere dayanarak yapım tarihinden sonra üç ayrı dönemde yenileme yapıldığı düşünülmektedir. Yapının iç kısmı ve çevresinde bulunan mahya tipi kiremitlere göre yapının üst kısmının bu tip kiremitlerle kaplı olduğu düşünülebilir. Yapının iç ve yan kısımlarındaki dolgunun içinde bulunan seramik parçaları ve amfora kulpları MÖ 4. - MS 10. yüzyıl tarih aralığını göstermektedir (Res. 4a-b, d). Yapının 3. ve 2. dolgu tabakası arasında bulunan bir kandil parçası Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir (Res. 4c).

Res. 3a: Beylikdüzü'ndeki antik kıyı yapısında tabakalar (2012).

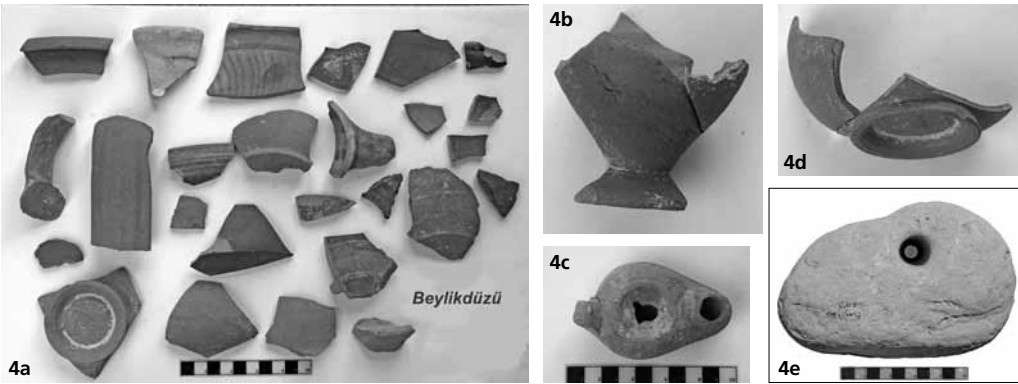
Res. 3b: Beylikdüzü'ndeki antik kıyı yapısında Tabaka 1'le aynı dönemdeki olası Bizans duvarları (Yapı 1) , Tabaka 2 ve 3 ile aynı dönemdeki duvar yapısı (Yapı 2) (2012).

Res. 3c-d: MS 4-6. yüzyıllara tarihlenebilen damgalı tuğla parçaları.

Siyah firnisi kap parçaları MÖ 4. yüzyıla tarihlenemediğinden yapının en erken bu dönemde yapıldığı ve en altta bulunan dördüncü tabakanın MÖ 4. yüzyıldan başladığı düşünülebilir. Üçüncü tabakada bulunan mermer kaplama parçaları bu dönemdeki zeminin tamamı ya da bir bölümünün mermer kaplı olduğunu ortaya koymaktadır. İkinci tabakanın tarihi için bu aşamada tahmin yapılamamaktadır. Bu tabaka, yapının ilk inşasındaki durumunun küçük tamirlerle yeniden kullanılmasından ibaret görünmektedir. En üst sırada yer alan ilk tabaka ise üçüncü ve ikinci tabakalara koşt duvar yapısı üzerinde devam eden farklı duvar sırasıyla aynı dönemde yapıldığını göstermektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, bu sıra altta kalan eski duvar sırasına göre yaklaşık 25 cm daha geniştir ve daha düzenli bir taş işçiliği yansıtmaktadır. Bu duvar ve buna bağlı devam eden yapının mimari özelliklerinin taş örgüsü ve damgalı tuğla sıraları, Geç Roma-Erken Bizans (4-6. yüzyıllar) özellikleri göstermektedir (Res. 3b-d). Aynı yapının kesintisizce kullanılmış olması yapının önemini, görülen dört tabaka ise yukarıda tarihleri belirtilmiş depremlerden üçüne ait izleri gösteriyor olabilir. Yapılar ve olasılıkla ait oldukları liman, Yenikapı Theodosius Limanı gibi güney rüzgarlarına açıktır. Theodosius Limanı'nın 10. yüzyıl sonları ya da 11. yüzyıl başlarında yaşanan bir doğal afet ya da şiddetli fırtına sonucu tahrip olduğu bilinmektedir (Pulak 2007: 204; Başaran vd. 2007: 190). Söz konusu yapı çevresindeki buluntuların 10. yüzyıldan itibaren kesilmesi aynı etki nedeniyle bu yapıların da zarar gördüğünü gösterebilir.

Yapıların kuzeyinde bulunan ön kısmı yukarıda belirtilen nedenlerle yok olmuştur. Ayakta kalan temel ve duvar formlarına bakarak bu yapının işlevine ilişkin fikir yürütmek mümkün olabilir; ancak tam işlevinin belirlenmesi için kazı yapılması gerekmektedir. Doğudaki ilk ve

Res. 4a: Hellenistik-Roma Dönemlerine ait seramik parçaları. Res. 4b: Hellenistik Dönem fusiform tipli unguentarium parçası. Res. 4c: Roma Dönemi'ne ait kandil. Res. 4d-e: Roma Dönemi'ne ait kase ve olta ağırlığı.

Res. 5: Patara granarium'u (D.E.Ü., web: 28.12.2012).

ikinci duvar arasında, üç no'lu tabakada görülen mermer zemine ve dolguda yüksek miktarda bulunan kaliteli *terra sigilata* seramik malzemeye bakarak yapıların bir bölümünün en az bir dönemde özel bir kullanımı olduğu düşünülmektedir. Yüksek tabakadan kişilerin yaşadığı ya da kullandığı izlenimi veren bu bölümlerin tam işlevlerini anlamak için şu an yeterli bilgi mevcut değildir. Öte yandan yapının bütünü ele alındığında başka iki olasılık daha bulunmaktadır: *granarium* ve tersane yapıları.

Beylikdüzü sahilindeki antik yapının genel görünüşü bazı *granarium* yapılarına benzemektedir. Tahıl depolamaya yarayan yan yana büyük odalar bu yapının belirgin özelliğidir. Bir *granarium* için tahılın muhafaza edileceği ısı ve nem oranının önemli olduğu bilinmekte (Rickman 1971: 1); ancak yapı işlevlerinin bu özellikleri sağlayıp sağlamadıkları bu aşamada bilinmemektedir. Söz konusu yapı Likya'nın en önemli limanlarından biri olan Andriake'deki *granarium*'a benzemektedir (Plan 2). Antalya İli Demre İlçesi'nde bulunan ve girişi bir mendirekle korunan bu limanda İmparator Hadrianus döneminde (MS 117-118) inşa edilen *granarium* yapısı oldukça sağlam şekilde ayakta kalmış durumdadır (Pehlivaner vd. 2004: 28, 30; Fouache vd. 1999: 305). 65x32 m boyutlarında ve toplam sekiz odadan oluşan *granarium*'un orta kapısının üstünde İsis-Serapis ve Pluton kabartmaları ile bir Griffon ve bir de kitabe bulunmaktadır (Çevik vd. 2009: 57). *Granarium*'a bir başka örnek de Likya'nın bir başka önemli limanı Patara'da bulunmaktadır (Res. 5). Yenikapı'daki Theodosius Limanı'nın 4-7. yüzyıllar arasında Mısır ve Kırım'dan tahıl ithalinde kullanıldığı da bilinmektedir (Asal 2010: 154). Bu yapının da aynı yüzyıllarda Mısır'dan gelen tahılın depolanması için kullanılmış olabileceği düşünülmektedir.

Yapıların formu Roma Dönemi'nden Selçuklu Dönemi'ne kadar kullanılmış olan kapalı tersane yapılarına da benzemektedir. Roma'nın limanı Portus'ta 2011 yılında açığa çıkarılan Roma Dönemi tersane yapısı da benzer forma sahip bir yapıdır (Keay 2013: 1) (Res. 6). MÖ 27- MS 565 yıllarında kullanılan Portus Limanı'ndaki bu yapı 145 m boyunda ve 60 m eninde, dolayısıyla söz konusu yapıya göre daha büyük boyutlardadır. Söz konusu yapının bir benzeri de Alanya'da bulunmaktadır. Alanya limanında, denizin kıyısında bulunan bu yapı, daha erken dönemlerden kalma temel kalıntıları üzerine Selçuklu Dönemi'nde inşa edilmiştir (Öniz 2011: 4). Beylikdüzü'nde bulunan söz konusu yapı eğer bir tersane ise bu bölgenin bu amaçla seçilmiş olması tesadüf olmamalıdır. Çünkü bölge gemi yapımı için gerekli olan kerestenin temini için İstanbul kıyılarındaki en uygun yerlerden biridir. Büyükçekmece Gölü, Batı Karadeniz'de bulunan Longoz Ormanları'nın yakınında, Küçükçekmece Gölü ise Sazlıdere (antik Bathynias) yoluyla günümüzde Belgrad Ormanları olarak adlandırılan ormanların çok yakınındadır. Bu göller yoluyla söz konusu ormanlardan kereste nakliyatı mümkündür. Bilindiği gibi akarsular ve deniz yolu Antik Çağ'da kereste nakliyatı için yaygın

Res. 6: Roma Portus Limanı tersane yapısı rekonstrüksiyonu (web: 02.01.2013).

olarak kullanılmıştır. Belgrad Ormanları'nın yaklaşık %75'i meşe ağaçlarından oluşmaktadır. Bu ormanlarda ayrıca kestane, dişbudak, gürgen ağaçları da bulunmaktadır. Trakya kıyılarından İstanbul'a kadar uzanan Longoz Ormanları'nda ise gürgen, kayın ve meşe ağaçları ağırlıklı olmak üzere 150'ye yakın farklı ağaç türü bulunmaktadır. Özellikle Karadeniz kıyılarındaki İğneada bölgesinde birçok farklı vejetasyon tipinin de bulunduğu bilinmektedir (Kavgacı vd. 2007: 62-86). Bölgede yer alan meşe ve kestane ağaçları gemi yapımı için çok elverişli ve dayanıklı ağaçlardır. Yenikapı batıklarında da ağırlıklı olarak bu ağaç cinsleri bulunmuştur. Yenikapı'daki batıkların erken örnekleri MS 5. yüzyıla kadar gitmektedir. Bazı gemiler MS 8-9. yüzyıllara, 22 tanesi de MS 10-11. yüzyıllara tarihlenmektedir. Her iki alandaki kalıntıların tarihleri birbirleriyle örtüşmektedir (Aytekin 2012: 34).

Su içinde ve kıyıda yer alan kalıntılar bu bölgede bir limanın varlığına işaret etmektedir. Ayrıca yapının deniz kıyısındaki konumu ve olası işlevi de bir limanın varlığı fikrini desteklemektedir. Yapıların batı ucundan 250 m uzaklıkta mendirek başlangıcı olduğu düşünülen, denizin içine doğru devam eden bir blok taş grubu görülmüştür (Res. 2a-b); aynı sıranın 5 m güneyinde, kara tarafında, sıraya koşut harçlı bir duvar kalıntısı bulunmaktadır (Res. 2c). İki yapının 5 m arayla ve koşut bir şekilde bulunması, buna karşılık yakınlarda başka kalıntıların göze çarpmaması söz konusu yapıların bir limana ait olduğunu, denizde ve karada devam

Res. 7a: Dalgalar ve tuzlu su yüklü rüzgarın kıyıdaki yapılara doğrudan teması kıyıdaki kalıntılara yönelik önemli bir erozyon riski oluşturmaktadır (2012).

Res. 7b: Dalgaların doğrudan teması sonucu arkeolojik kalıntılar tabakalar halinde yıkılmaktadır (2012).

Res. 8: Dalga etkisiyle yapı içinde açılmış boşluklar. Üst kısmın şimdilik yıkılmamış olmasının nedeni üçüncü tabakayı oluşturan güçlendirilmiş zemin (2012).

Res. 9: Antik yapıya ait yıkılmış duvarlar (2012).

ettiğini düşündürmektedir. Bölgede yapılan batimetri çalışmalarında, yapının 100 m kadar açığında bir sıklık tespit edilmiştir. Yerel dalgıçlar bu sıklığın üzerinde insan yapısı kalıntılar olduğunu belirtmektedir. Kıyıdaکی yapının yaklaşık 1400 m doğusunda yer alan burun doğu yönünden gelen rüzgar ve dalgaları kesmek için uygundur. Ancak yapının açık denize bakan ön cephesi güney ve batı yönünden gelen dalga ve rüzgara açıktır. Yapının konumu bir mendireğin varlığını gerekli kılmaktadır.

Yapıya Yönelik Riskler

a) Yapının denize olan uzaklığı 4-6 m mesafededir. Dolayısıyla dalgalara, tuzlu su yüklü rüzgara ve bu etkilerle oluşan erozyona doğrudan açıktır. Yukarıda da belirtildiği gibi, toprak yapısının zayıflığı nedeniyle oluşan erozyon duvarları deniz seviyesinde oymakta, bu da yapının yıkılmasına yol açmaktadır. Her fırtınada 5-10 cm eninde bir toprak yapısı dökülmektedir (Res. 7a-b). Yapının deniz seviyesinde bu etkiyle boşluklar oluşmuştur (Res. 8).

b) Yukarıda da bahsedildiği gibi bu kıyı heyelan bölgesinde yer almaktadır. Yapının kuzey kısmı heyelan nedeniyle oluşan dolgunun baskısı altındadır.

c) Aynı heyelan nedeniyle kıyı şeridi yakınlarına yapılmış konutlar da kısmen yıkılmakta ve denize doğru kaymaktadır. Yapının doğu kısmındaki duvar yapısı güneye doğru tamamen devrilmiş durumdadır. Bu yıkılmanın moloz dökümü sırasında gerçekleşmiş olması yüksek olasılıktır (Res. 9). Moloz yığınlarından oluşan yeni dolgu kıyıda var olduğu söylenen bir başka tarihi yapı kalıntısını kapatmıştır (Plan 1). Bu olası yapının söz konusu yapıya olan uzaklığı 27 m'dir.

d) Yapının 3 m kuzeyinde, yaklaşık 2 m üst kısmında toprak bir yol yapılmıştır. Hem yol inşaatının devamı hem de yoldan geçen ağır vasıtaların yarattığı titreşim güncel bir risk oluşturmaktadır.

Yukarıda belirtilen riskler ve çözüm önerileri hem dönemin Belediye Başkanlığı tarafından hem de başka yollarla ilgili kurumlara yazılı ve sözlü olarak iletilmiştir. Yapıların korunmasına ve restorasyonuna dair İstanbul 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'ndan karar da alınmıştır. Ancak çok yakın zamanda İstanbul 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 14.02.2008 tarih ve 625 sayılı kararla 1. Derece Arkeolojik

Res. 10: Yapının 2016 yılındaki görünümü. Deniz açılan beton boru tüm alanın kazıldığını, antik duvar formlarına ait taş parçaları toprak altındaki duvar formlarının dahi yıkıldığını, yeni dökülmüş beton molozlar ise söz konusu arkeolojik tahribat izlerinin kapatılması amacıyla çalışma yapılmış olabileceğini göstermektedir.

Sit Alanı olarak ilan edilen bu alanın, 2016 yılında tamamen yıkıldığı gözlenmiştir. (Res. 10-11). Yıkımın moloz dökümü yanında altyapı çalışmalarıyla gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

"*Via Egnatia*" üzerinde Athyra (Büyükçekmece) yakınlarında Anarşaköy adıyla bilinen (Gürpınar) dışında "Angurya" adıyla bilinen eski bir Rum köyü daha olduğu Athos (Aynaroz) Dağı arşiv kayıtlarında mevcuttur (*Archive de l'Athos* 5.8.10.11; Lemerle vd. 1970-1982). Bizans Dönemi'nde Angurina adıyla bilinen bu bölgenin Egnatia'nın keşime noktalarından biri olduğu bilinmektedir (Külzer 2011: 193; Külzer 2014: 438). Almanca *Gurkenland* "Salatalık Ülkesi" ya da "Salatalık Toprağı" anlamındaki bu bölgede başta salatalık olmak

Res. 11: Yapının 2016'daki son hâli.

üzere sebze üretimi yakın zamana kadar gelmiş ancak yeni yapılaşma nedeniyle bu durum ortadan kalkmıştır. Arkeolojik kalıntılara ait yapıların bulunduğu alan 1940'lara kadar "Angoria Çiftlik" (bkz. *Vgl.TK 1:200.000 123. Die Österreichische Generalkarte Cataldza 1940 "Angoria Çiftlik"*) olarak tanınmış, son dönemde "Reşit Paşa Çiftliği" adını almıştır. Bahsi geçen kalıntıların Bizans Dönemi'nden çok daha öncesinde inşa edilmiş Angurina'nın liman yapılarına ait olması mümkündür.

Yaptığımız incelemeler ve toplanan amphora, kandil gibi seramik parçaları yukarıda da belirtildiği gibi, Beylikdüzü İlçesi'nin güney kıyılarındaki yapı ve liman kalıntılarının MÖ 4. yüzyıl ile MS 10. yüzyıl arasındaki süreçte kesintisiz olarak kullanıldığı, yapım tarihinden sonra olasılıkla 4-6 yüzyıllar arasında ikinci kez yenilendiği, sonraki yüzyıllarda da bir onarım daha geçirdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca yapının güneyinde deniz içinde ve kıyısında bulunan kalıntılara bakılarak bir limanın varlığı da düşünülmektedir. Ancak hem tarihleme, hem kullanım amacı hem de limanın varlığı hakkında kesin bilgilere ulaşım için kazı çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

NOTLAR

1. Çalışmalar 2011 ve 2012 yılı Kasım ayında Doç. Dr. Şengül Aydıngün başkanlığında, Dr. Hakan Önez liderliğinde, arkeologlar Ahmet Aslan, Dürdane Kaya ve Kenan Şengül'ün katılımıyla, Bakanlık temsilcisi Arkeolog Ersin Atakal ve Şükrü Özudoğru gözetiminde yapılmıştır; kendilerine teşekkür ederiz.
2. 2081 m² büyüklüğündeki iç boyutları ve 65 m eniyle Andriake *Granarium*'u söz konusu yapıya göre daha büyüktür. Ancak Andriake limanının doğal konumu ve Roma Dönemi'nde önemli bir uluslararası ticaret merkezi olması nedeniyle iki yapı arasındaki boyut farklılıkları normal kabul edilebilir.
3. Söz konusu batimetri çalışmaları İ.Ü. Deniz Bilimleri Enstitüsü'nden Prof. Dr. Cem Gazioğlu başkanlığında bir ekip tarafından yapılmıştır; kendilerine teşekkür ederiz.
4. Kocaeli Üniversitesi BAP projeleri birimine katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Asal, R. 2010. "Theodosius Limanı ve İstanbul Bizans Dönemi Deniz Ticareti", *İstanbul Arkeoloji Müzeleri, 1. Marmaray Kurtarma Kazıları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 5-6 Mayıs 2008*. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü, İstanbul.
- Aytekin, M. 2010. "Tarihin Tanığı Ağaçlar", *İstanbul Üniversitesi Bilim Kültür ve Sanat Dergisi* 5: 34-43.
- Başaran, S., U. Kocabaş, I. Kocabaş ve Y. Ramazan 2007. "İstanbul Üniversitesi Yenikapı Bizans Batıkları Projesi: Belgeleme, Yerinden Kaldırma, Koruma-onarım ve Rekonstrüksiyon Çalışmaları", *Gün Işığında, İstanbul'un 8000 yılı, Marmaray, Metro, Sultanahmet Kazıları*: 10-17. Vehbi Koç Vakfı, İstanbul.
- Çevik, N., O. Tıbikoğlu, A. Aygün ve H. Dere 2010. "Myra ve Andriake Kazılarında İlk Yıl: 2009, Kazı Raporları", *ANMED* 8: 55-60.
- Duman, T. Y., M. Keçer, Ş. Ateş, Ö. Emre, İ. Gedik, F. Karakaya, S. Durmaz, Ş. Olgun, H. Şahin ve O. Gökmenoğlu 2004. *İstanbul Metropolü Batısındaki (Küçükçekmece-Silivri-Çatalca Yöresi) Kentsel Gelişme Alanlarının Yer Bilim Verileri*. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) Yayını, Ankara, Özel Yayın Serisi 3: 4-20.
- Fouache, E., P. Sibella ve R. Dalongeville 1999. "Holocene variations of the shoreline between Antalya and Andriake (Turkey)", *The International Journal of Nautical Archaeology (IJNA)* 28/4: 305-318.
- İ.B.B. 2011. *İstanbul'un Jeolojik Yapısı. Deprem ve Zemin İnceleme Müdürlüğü tarafından 1/50000 ve 1/25000 ölçekli haritalardan üretilmiş Avrupa Yakası verileri*. İstanbul.

- İstanbul Ansiklopedisi 2010. "Doğal Afetler" Maddesi, NTV Yayınları, İstanbul, 1. baskı, 339-341.
- Kaya, H., Z. Y. Yücel, E. Doğan ve C. Gazioglu 2008. "İstanbul'un Marmara Denizi Kıyılarında Heyelan Riski" *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları VII. Ulusal konferansı, Türkiye Kıyıları 07 Konferans-Bildirileri Kitabı* 27-30 Mayıs 2008: 986-997. Ankara.
- Kavgacı, A., G. Özalp ve N. Özhatay 2007. "İğneada Subasar Ormanlarının (Longozes) Florası ve Yayılışları", *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 57/2: 61-90.
- Külzer, A. 2010. "Die Thracische Propontisküste Beobachtungen Zum Siedlungsbild in Byzantinischer Zeit", *Kölner Jahrbuch* 43: 429-441.
- Külzer, A. 2011. "The Byzantine Road System in Eastern Thrace: Some Remarks, Byzantine Traces, Evidence and Remains", C. Bakirtzis, N. Zekos, X. Monarios (yay.) *4th International Symposium of Thracian Studies* (Komotini, 18-22 April 2007): 179-202. Verlag A. M. Hakkeert, Amsterdam.
- Lemerle, P., A. Guillou, N. Svoronos ve D. Papachryssanthou 1970-1982. *Actes de Lavra I-IV*. Archives de l'Athos 5.8.10.11, Paris.
- Ortaylı, İ., E. Vahdettin ve E. Afyoncu 2008. *Payitaht-ı Zemin Eminönü*. Eminönü Belediyesi Yayınları, İstanbul.
- Öniz, H. 2011. *Antalya "Kıyıları Arkeolojik Sualtı Yüzey Araştırmaları Sonuç Raporu"*. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Arşivi, Ankara.
- Öniz, H., H. Kaya ve Ş. Aydingün 2014. "A Harbour Structure at Beylikdüzü, Istanbul", *The International Journal of Nautical Archaeology (IJNA)* 43/1: 179-184.
- Pehlivaner, M., E. Özgür, E. A. Akça, N. Karakaş, Ö. H. Soylu ve A. İlhan 2004. *Antalya Kültür Envanteri (Kaş)*. İl Özel İdaresi Kültür Yayınları, Antalya, 2004/2.
- Pulak, C. 2007. "Yenikapı Bizans Batıkları", *Gün Işığında, İstanbul'un 8000 yılı, Marmaray, Metro, Sultanahmet kazıları*: 18-21. Vehbi Koç Vakfı, İstanbul.
- Rickman, G. E. 1971. *Roman Granaries and Store Buildings*. Cambridge University Press, London.
- Sancaklı, N. 2004. *Marmara Bölgesi Depremleri (M.Ö. 427- M.S. 1912)*. Kastaş Yayınevi, İstanbul.
- Keay, S. 2013. "Portus", *The Encyclopedia of Ancient History*. Published Online: 26 OCT 2013.
- Uzun, Y. ve H. Kaya 2012. *Happy Face of Beylikdüzü / İstanbul'un Gülen Yüzü Beylikdüzü*. Pelikan Basım, İstanbul.
- D.E.Ü. Patara Limanı, Arkeojeofiziksel Çalışma Raporu, http://www.tinaturk.org/pdfs/Patara_Rapor.pdf 28.12.2012.